

SOCIALIȘTI ROMÂNI ÎN FRUNTEA LUPTEI PENTRU INFĂPTUIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR

de MIRCEA MUȘAT

Pentru proletariatul român, ca și pentru partidul său revoluționar creat cu peste 85 ani în urmă, idealul unității și independenței naționale s-a constituit într-o adevărată permanență, inspirind toate acțiunile pe care mișcarea muncitorească și socialistă le-a întreprins pe multiple planuri.

Încă de la întîile lor manifestări publice, socialiștii români s-au dovedit a fi forța politică cea mai înaintată a societății românești angajîndu-se cu fermitate în lupta pentru unitate națională și statală. Asemenea revoluționarilor pașoptiști ei cereau „Dacia așa cum ea fu — fiindcă istoria și dreptul, trecutul și prezentul ne dau dreptul a aspira la o Dacie română. Acest pămînt udat cu singele și sudoarea străbunilor noștri, înmulțit cu țărîna lor de douăzeci de ori seculară, e al nostru“.

De-a lungul zbuciumatei sale istorii, poporul român suferise din plin consecințele dureroase ale politicii externe imperialiste promovată de marile puteri, politică bazată pe forță, pe expansiune economică și cuceriri teritoriale, făcute cel mai adesea pe seama statelor mici. Cu convingerea nezdrcinată în triumful cauzei popoarelor oprite, publicația socialistă „Contemporanul“, la 16 februarie 1891, afirma că în soluționarea unității naționale „avem fericitul prilej de a fi cu toții de aceleași vederi, ca toate clasele societății să propună aceeași dezlegare : dezrobirea românilor de sub jugul străin“. După cum preciza aceeași publicație „întregirea țării e dorința comună a tuturor cetățenilor“.

Crearea, în 1893, a partidului politic al proletariatului din România a impulsionat lupta clasei muncitoare pentru unificarea statală. Angajîndu-se programatic să acționeze împotriva subjugării naționale, partidul clasei muncitoare a condamnat menținerea în stare de dependență a unor popoare, dezvăluind însemnătatea luptelor naționale și rolul lor în accelerarea procesului de emancipare socială. Afirmînd „dreptul fiecărui popor la o existență proprie“, socialiștii români au vădit capacitatea de discernare judicioasă a trăsăturilor unui proces semnificativ care cuprinsese multe țări și popoare. „Nimeni mai mult decît socialiștii — scria Cristian Racovski — nu se ridică împotriva asupririi, sub orice formă, deci și sub forma de jug străin. Tot așa recunoaștem că unirea tuturor oamenilor, care grăiesc aceeași limbă, este un drept și o necesitate istorică“

Reflectînd aceeași concepție, Teodor Iordăchescu, afirma, la 11 septembrie 1911, în „România Muncitoare“ : „Cît despre înmănușarea cu ceilalți frați, noi socialiștii nu numai că o dorim dar sîntem singurii cari în mod pozitiv și sincer luptăm spre a o înfăptui. Și calea noastră de înfăptuire e mult mai demnă și mai frumoasă căci, în loc ca prin foc și sînge să aducem burgheziei din patrie alți robi, de la sine ne vom înmănușia adevărații cetățeni liberi într-o Romînie liberă...“

După cum este cunoscut, rivalitățile dintre marile puteri imperia-liste au împins omenirea în anul 1914 într-un cumplit război. Conflagrația mondială a ridicat un șir de mari și grele probleme și pentru poporul român.

Un mare număr de români trăiau încă în afara granițelor statului, iar teritorii românești se aflau încă sub stăpînire străină. Mișcarea muncitorească și socialistă din România, care se situa în avangarda forțelor progresiste, a condamnat războiul imperialist declanșat de marile puteri, aducător de distrugerii materiale, pierderi și suferințe umane, militînd pentru o politică de neutralitate hotărîită.

În acest sens, C. Dobrogeanu Gherea scria : „Ca o țară mică între țări mari și rapace, politica externă ce trebuie să urmeze țara se impune a fi o politică de defensivă, de pace, de neutralitate. Prin pace și absolută neutralitate, cată o țară mică să se strecoare printre cei mari, puternici și hrăpăreți, pînă la vremuri mai bune, care vor veni cu siguranță și vor permite dezvoltarea pașnică și neîmpiedicată a fiecărei națiuni în marginile sale etnice“.

Pronunțîndu-se împotriva războiului, socialiștii români au militat activ pentru făurirea statului național unitar, a cărui realizare ei nu o legau de jocul politic, diplomatic și militar al marilor puteri, ci o considerau ca o necesitate legică, impusă de întregul curs al istoriei poporului român, de năzuințele lui de progres. Astfel, într-un articol apărut în „Calendarul muncii“ pe anul 1916, Mihail Gh. Bujor arăta că „patriile sînt necesare, căci în regimul actual, numai înăuntrul acestor cadre, popoarele și-ar putea dezvolta în voie și pe deplin toată originalitatea și toată puterea lor de creațiune. Acesta e unul — evident, nu singurul — din motivele pentru care social-democrația se ridică împotriva ciuntirii țărilor constituite, împotriva frîngerii popoarelor în bucăți, împotriva suprimării vieții naționale a popoarelor“.

După doi ani de neutralitate, în august 1916, guvernul român s-a alăturat Antantei, care promitea ca, după victorie, să satisfacă în mare parte dezideratul desăvîrșirii unității statului național român. Participarea țării noastre în acest război alături de coaliția Antantei a dat impuls luptei maselor largi populare pentru realizarea statului român unitar. Partidul socialist, clasa muncitoare din România nu au identificat caracterul imperialist al războiului dus de marile puteri cu dreptul istoric al poporului român de a-și îndeplini idealul național. Atunci cînd Armata română a trecut Carpații în vederea eliberării Transilvaniei, Comitetul Executiv al Partidului Social-Democrat din România, exprimînd poziția clasei muncitoare, a maselor largi populare, a sprijinit acțiunea de eliberare a provinciilor românești aflate sub dominație străină.

Aceasta a constituit suportul moral pentru jertfele grele, umane și materiale, date de poporul român în timpul războiului, căci poporul român nu a intrat în război cu intenții de cotropire și anexiuni, ci din dorința realizării aspirațiilor sale profunde spre unire.

În condițiile ocupării unei mari părți a teritoriului României de către trupele inamice, ale înăsprii și mai mult a contradicțiilor economice și social-politice existente s-a intensificat lupta revoluționară de eliberare socială și națională. Mișcarea pentru unitate s-a desfășurat în ritm crescând, pe măsura prelungirii războiului, atât în provinciile subjugate, cât și în Oltenia, Muntenia și Dobrogea — aflate sub ocupația armatelor Puterilor Centrale. În fruntea mișcării de rezistență împotriva cotropitorilor, care a cuprins cele mai largi clase și pături sociale, s-a aflat muncitorimea. Un mare număr de socialiști s-au înrolat în lupta, ce a atins momentele de culme ale eroismului popular la Mărăști, Mărășești și Oituz, pentru salvarea ființei naționale și statale, mulți dintre ei jertfindu-și viața în bătăliile glorioase pentru apărarea pământului străbun.

Prăbușirea țarismului, în februarie 1917, intensificarea luptelor revoluționare și de eliberare națională, înfringerile militare suferite de Puterile Centrale au reprezentat un factor puternic de accelerare a destrămării Imperiului austro-ungar. Pe ruinele acestui imperiu au apărut statele naționale suverane și independente ale popoarelor din Centrul și Sud-Estul Europei: Republica Cehoslovacă, Statul iugoslav, Republica Austria, Republica Ungară ș.a.

În această uriașă mișcare a popoarelor pentru autodeterminare națională și înlăturare a dominației străine s-a încadrat și lupta poporului român. Ea a avut un caracter burghezo-democratic, larg reprezentativ, antrenând clasa muncitoare — forța cea mai înaintată și mai activă a epocii — țărănimea, intelectualitatea și toate celelalte forțe sociale și politice interesate deopotrivă în realizarea unității statale și naționale.

Ca urmare a mișcării pentru unitate națională, a luptei și voinței maselor largi populare, la 27 martie 1918 Sfatul Țării a votat unirea Basarabiei cu România. În manifestul Partidului Socialist și al Uniunii Sindicale din România, intitulat „Către muncitorimea de la orașe și sate“, publicat în ziarul „Trăiască socialismul“, din 14 noiembrie 1918, se arăta: „Datorită revoluției ruse, care a dat tuturor popoarelor din imensul imperiu libertatea de a hotărî de soarta lor, Basarabia a putut să se declare Republică independentă și să se unească cu țara“.

Actul unirii Basarabiei cu România a fost salutat de muncitori, țărani, intelectuali de pe întreg cuprinsul țării. Pe adresa Sfatului Țării au fost trimise numeroase scrisori și telegrame de adeziune. Militantul revoluționar Petre Constantinescu-Iași, a adresat următoarea telegramă vicepreședintelui Sfatului Țării: „Cele mai calde felicitări din partea fostului tău camarad de universitate de la Iași și tovarăș de idei pentru împlinirea idealului căruia ți-ai închinat viața: Basarabia democratică lipită de țara mamă“. Deputatul Gheorghe Cristescu, membru al Comitetului Executiv al Partidului socialist, în ședința parlamentului din sesiunea din 1919, referindu-se la acest eveniment, arăta: „Atunci cînd

Rusia țaristă sărbătorea „liberarea Basarabiei“, atunci singur Partidul socialist a fost acela care a convocat o întrunire la Dacia și a înfierat această impertinență a țarismului. Mai mult încă, Partidul socialist este singurul care, întrucît privește constituția sa internă, nu s-a mărginit la simple declarații platonice în favoarea Unirii. Chiar din primul moment, cînd, mulțumită și revoluțiilor politice, democratice din jurul țării, Unirea devenise fapt îndeplinit, partidul nostru s-a pus realmente pe baza acestei stări de fapt, intrînd în strînse legături cu organizațiile socialiste din provinciile alipite și înjghebind împreună un singur partid unitar, al întregii clase muncitoare“.

Consecințele prăbușirii marilor imperii vecine s-au repercutat și asupra Bucovinei. La 15/28 noiembrie 1918, Congresul reprezentanților populației din Bucovina a hotărît unirea cu România a acestei vechi provincii istorice românești, răpită de Habsburgi în 1775. Exprîmîndu-și adeziunea față de actul unirii, delegatul socialiștilor români, George Grigorevici, arăta : „Dacă-mi strînge cineva mîna că am vorbit în sens național, trebuie să o spun că aceasta nu o fac numai ca român, ci tocmai ca socialist, căci doresc libertatea oricărui popor“.

În toamna anului 1918, evenimentele revoluționare au cuprins întreaga Transilvanie și Banatul. Aproximarea deznodămîntului victorios al luptei pentru unitate deplină răscolea profund toate păturile sociale. În septembrie 1918, socialiștii români din Transilvania au inițiat constituirea Consiliului Național Român — organism alcătuit pe baze paritare din reprezentanții Partidului Național Român și cei ai mișcării socialiste — care să conducă mișcarea pentru unitate națională.

Consiliul Național Român Central, constituit la 18/31 octombrie 1918, „ca unicul for care reprezintă voința poporului român“, era format din șase social-democrați (Tiron Albani, Ion Flueraș, Enea Grapini, Iosif Jumanca, Iosif Renoiu, Basiliu Surdu) și șase reprezentanți ai P.N.R. (Vasile Goldiș, Aurel Lazăr, Teodor Mihali, Ștefan Cicio-Pop, Al. Vaida-Voievod și Aurel Vlad). Crearea acestuia, imediat după dezlănțuirea revoluției burghezo-democrate, cu larg caracter popular, a dat un nou impuls luptei pentru eliberarea Transilvaniei și unirea ei cu țara.

Exprîmînd voința maselor de muncitori din Transilvania, ziarul socialist „Adevărul“ din 11/24 noiembrie 1918 în articolul „Cum vrem să ne unim cu România“ sublinia : „Partidul social-democrat român din Ungaria și Transilvania stă pe baza dreptului de liberă dispoziție al popoarelor și este întru toate de acord cu Comitetul național român, cînd cere independența desăvîrșită a românilor din fosta Ungarie. Am suferit destul, am suportat veacuri de-a rîndul rușinosul jug al robiei naționale, am fost destul slugii altora, am trăit în mizerie și neștiință și întuneric, am adunat destule comori altora — deci vrem să fim liberi o dată, vrem să fim singuri stăpîni pe destinele noastre.

Dar mai mult. Unul dintre visele noastre cele mai frumoase e și unirea tuturor românilor. Vrem ca toată suflarea românească să viețuiască într-un stat, vrem ca prin unirea tuturor țărilor românești să devenim un popor mare, înaintea căruia să fie deschise toate căile ce duc spre progres și fericire“.

Făcîndu-se ecoul participării active a socialiștilor transilvăneni la lupta pentru unitate națională, apropiată de faza de încheiere, socialiștii din România veche anticipau creșterea forței partidului clasei muncitoare prin realizarea statului național-unitar român. „Tinărul partid socialist român va fi întărit în urma alipirii Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei. Muncitorii cu știință de carte îi vor îngroșa rîndurile; intelectualii... vor împrăștia cu folos cunoștințele lor; într-un cuvînt populațiuni noi, oțelite în lupte seculare pentru cîștigarea libertăților și bunului trai, vor contribui la regenerarea poporului din România mună.”.

Aceeași publicație relua ideea peste puțină vreme: „Sînt români cu miliioane în Basarabia, în Bucovina, în Transilvania, în Banat și în teritoriile ungurești. Da. Ce forță n-ar fi acei muncitori, căci muncitorii sînt în marea lor majoritate pentru partidul nostru și deci pentru îndreptarea acestei țări și pentru înfăptuirea socialismului și aci cu un moment mai degrabă”.

Ca rezultat al unui întreg proces de evoluție social-politică la 18 noiembrie/1 decembrie 1918 a avut loc Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, moment istoric în care poporul nostru a văzut modul de exprimare a năzuinței și conștiinței sale de unitate, de alcătuire a unui singur stat, care să cuprindă în granițele sale pe toți românii. Consultarea poporului reprezenta calea cea mai democratică de rezolvare a problemei majore ce frămînta în această etapă conștiința întregii națiuni. Ea urma spiritul hotărîrilor democratice de unire adoptate în martie și noiembrie 1918.

La 1 decembrie 1918 s-au strîns la Alba Iulia, pe Cîmpul lui Horea, peste 100.000 oameni — muncitori, țărani, meseriași, intelectuali — veniți de pe întreg cuprinsul țării să consfințească actul legitim, obiectiv și progresiv de încheiere a procesului de formare a statului național unitar român. „N-avem nevoie să ne-o spunem unul altuia — scria în acele zile socialistul Ilie Cristea, în ziarul «Glasul Ardealului» — e destul să ne privim în ochi pentru ca să ne convingem că a sosit ceasul. Cuvîntul păstrat pînă acum în cutele cele mai adînci ale sufletului se va rosti unanim măreț și nestrămutat. Unirea noastră va fi indiscutabilă”. La adunare au fost prezenți și 150 delegați ai social-democrației române — partea cea mai activă în lupta pentru realizarea unirii — reprezentînd aproape 70.000 muncitori organizați, atît români cît și maghiari, germani și de alte naționalități.

Ideile fundamentale ale Declarației Marii Adunări Naționale au fost pe larg susținute de fruntașii mișcării socialiste: Aurel Lazăr, Iosif Jumanca, Enea Grapini, Emil Isac, Ion Suciu, Alexandru Lapedatu, Aurel Cosma și alți delegați. Luînd cuvîntul în numele social-democrației române, Iosif Jumanca a evidențiat de pe poziții de clasă importanța actului Unirii: „Astăzi venim și noi aici, adevărații reprezentanți ai muncitorimii române din Transilvania și Banat, venim să declarăm în fața dv., în fața Internaționalei Socialiste și în fața întregii lumi că vrem unirea tuturor românilor”.

Prin participarea largă a maselor populare la adunarea de la Alba Iulia, care a hotărît Unirea Transilvaniei și a Banatului cu România,

s-a afirmat încă o dată și definitiv că poporul român este adevăratul făuritor al unirii, că împlinirea acestui ideal a fost rezultatul luptei sale de veacuri pentru libertate, unitate și independență națională.

În declarația Partidului Social-Democrat asupra actului unirii, publicată la 2/15 decembrie 1918, în ziarul „Adevărul“, se arăta: „Proclamarea unirii tuturor românilor e astăzi fapt împlinit /.../ La aducerea hotărârii acesteia am luat și noi parte, socialiștii români“.

Socialiștii bucovineni și-au exprimat la rîndul lor azeziunea deplină la actul unirii. „Vorwärtz“ („Înainte“), organ central al Partidului social-democrat din Bucovina, în editorialul din 11 ianuarie 1919, aprecia că „această unire (a Bucovinei cu România — *n.n.*) e necesară și firească, statele naționale fiind condiția prealabilă a oricărei dezvoltări ulterioare“.

La 13 februarie 1919, referindu-se la actul just al făuririi unității depline a statului național, Declarația Comitetului executiv provizoriu al Partidului Socialist și a Comisiei generale provizorii a sindicatelor, exprimînd poziția clasei muncitoare, a mișcării socialiste din întreaga țară releva: „Prin dreptul de autodeterminare a națiunilor, principiu recunoscut de întregul socialism internațional, românii din teritoriile subjugate și-au manifestat, prin hotărârile adunărilor lor naționale, voința de a se uni cu România, pe baza rezoluțiilor votate.“

Ca socialiști români internaționaliști, salutăm cu bucurie dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum și respectăm legămintele de unire hotărîte /.../

România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine“.

Înfăptuirea unității statului român — eveniment epocal în afirmarea și dezvoltarea istorică a poporului român — a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea României moderne, a avut o înfrîngere pozitivă asupra întregii evoluții economice, politice și sociale a țării. În acest context, Partidul Socialist s-a unificat la scară națională și s-a desăvîrșit procesul de transformare a sa într-un puternic partid comunist al clasei muncitoare din întreaga țară. Partidul comunist, continuatorul direct al mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare creat în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe un plan superior, în noul cadru de dezvoltare istorică a țării, lupta pentru apărarea și consolidarea statului național, pentru apărarea unității și suveranității patriei.

LES SOCIALISTES ROUMAINS EN AVANGARDE DE LA LUTTE POUR LA RÉALISATION DE L'ÉTAT NATIONAL UNITAIRE

R é s u m é

L'auteur relève les aspects de la lutte des socialistes roumains pour la réalisation de l'état national unitaire, on met en discussion de nombreuses dates et événements, dont on résulte que les socialistes roumains, du commencement de leur activité et jusqu' à la réalisation du grand acte du 1-er décembre 1918, sont mets en avangarde de la lutte pour la réalisation de l'état nationale unitaire.